

gevraagd of hij woordvoerder wordt. Gerrit Jan antwoordde dat hij van niets wist. Ik ga meteen naar Gerrit Jan en hij zegt geen afspraken te hebben gemaakt over het woordvoederschap.

Tijdens het debat over Kosovo spreek ik met Adri. Als een van de weinigen in de fractie steunt hij mij als woordvoerder. Hij is benieuwd naar wat Melkert mij heeft verteld. Zijn stelling is: uitgaan van kwaliteit. Aansluitend spreek ik met Te Veldhuis, woordvoerder van de VVD. Hij stelt dat als één minister valt ook de andere minister valt en dus het kabinet naar huis moet. Mochten er dan verkiezingen komen dan is de kans op Paars III gering want de PvdA en VVD zullen samen geen meerderheid krijgen. Zijn conclusie is dat het kabinet moet blijven en dat niet twee ministers en ook niet één minister weg mag. Overal waar je de overheid gaat onderzoeken is er wel iets mis. Dat komt vanwege de vele ambtenaren. Eigenlijk zou een ministerie niet meer dan tweeduizend ambtenaren moeten hebben. Te veel is nu onduidelijk, onder andere door de ZBO (zelfstandige bestuursorganen) structuur; daar heb je geen grip op. Zelfs minister Alders, bekend als dossiervreter, wist niet alles. Dat kun je een minister ook niet kwalijk nemen.

Na twee keer uitstel begint om 19.00 uur de eerste bijeenkomst van de voorbereidingsgroep Bijlmerenquête die eigenlijk om vijf uur had moeten beginnen. Ad Melkert begint en wil het over drie punten hebben: het woordvoederschap, de procedure en de eventuele inhoudelijke scenario's. Met betrekking tot mijn woordvoederschap vindt hij dat ik een substantiële rol moet blijven vervullen. Ondanks de verdeeldheid hierover in de fractiebestuur. Het lijkt hem goed als ik de luwte blijf staan, ook al komt dat naar buiten toe misschien vreemd over. De mogelijkheid bestaat om een onderscheid te maken in het woordvoederschap tijdens het debat met de commissie en het debat met de regering. Hierover hoeft nu nog geen beslissing genomen te worden, aldus Ad, dit kan ook op het moment van verschijnen van het rapport bepaald worden.

De wens bestaat om de procedure in één week af te handelen; twee dagen debat met de commissie en in dezelfde week ook twee dagen debat met de regering. Op donderdag 22 april zal dit voorstel nog in de regelingen besproken worden. De

twee debatten kunnen eventueel plaatsvinden in de laatste week van april of twee weken in mei, na het reces. Donderdagochtend, op de 22ste zal de begeleidingsgroep wederom bij elkaar komen om de drie punten verder te bespreken. Dan kunnen ook de inhoudelijke scenario's aan bod komen.

Ad heeft nog niet met De Graaf maar wel al met Dijkstal gesproken. Heel stellig voegt hij toe dat dit alleen ging over de procedure. Ook weet hij te melden dat het rapport een scheiding zal aanbrengen tussen de regering- en de oppositiepartijen. De verhoren doen vermoeden dat een focus op Paars I komt te liggen. Zeker als het CDA Maij-Weggen snel laat vallen. De VVD heeft laten weten geen behoefte te hebben aan behandeling eind april. Ze willen eerst een schriftelijke vragenronde om te kijken of ze zich überhaupt wel kunnen vinden in het rapport. Maar dit hebben ze niet in het Presidium besproken (22-04?). Dijkstal heeft dit wel aan Ad gemeld.

Naar mijn mening is de afhandeling in één week veel te kort op elkaar. Eerst moet een reactie van de regering op het rapport worden afgewacht voor het debat met de regering kan worden begonnen. Anders ga je blanco zo'n debat in zonder stellingname van het kabinet. Ad stelt dat met Kok en de twee vice-premiers is besproken om het zo snel mogelijk af te handelen. Een snelle reactie van het kabinet kan gevraagd worden, gelet op de kwalificaties in het rapport. Sharon Dijksma is het niet eens met deze gang van zaken omdat de enquêtecommissie hierdoor kan reageren op de reactie van de regering. Gerrit Jan van Oven is het met mij eens dat de procedure meer tijd vraagt; niet afraffelen. Volgens Ad is Jeltje van Nieuwenhoven, fractiegenoot en voorzitter van de Tweede Kamer, bang dat als het rapport te lang blijft liggen de pers zich meester maakt van het rapport. Ook omdat het reces in de eerste twee weken van mei valt.

Wanneer we over het woordvoederschap spreken meld ik dat ik woordvoerder ben, behalve als het rapport totaal anders is dan verwacht of als ik omstreden uit het rapport kom. Ad vindt dat we een scheiding moeten maken tussen de commissie en de regering omdat ik al die *stuff* heb aangeleverd voor het rapport. Gerrit Jan vindt het ook beter dat ik het debat met de commissie niet doe, want je trekt een discussie naar je toe of je wel of niet betrokken bent. Volgens Sharon ben ik de sleutel voor een

keihard rapport en dan moet ik zelf nog de sleutel omdraaien ook?! Ad vindt dit een stap te snel. Eerst moet de fractie beoordelen hoe de commissie haar werk heeft gedaan. Vervolgens het kabinet. En dan pas kunnen we beoordelen hoe Van Gijzel erin te staat. Hij vraagt mij hoe objectief ik eigenlijk ben ten opzichte van de commissie? (**clearing-house functie?**)

Ik breng de drie scenario's van de Volkskrant ter sprake. Scenario 3 – de beschadiging van de commissie – schijnt uit VVD-kringen te komen en ik heb gehoord dat Ad dit met Dijkstal heeft besproken. Ad noemt dit 'schandelijk' en 'een goor spel van de VVD'. Hij wordt echt woedend; het was alleen een procedureel overleg. Mijn voorstel voor een overleg met Paul Rosenmöller en Jaap de Hoop Scheffer over de procedure vindt Ad naïef.

Na afloop van de bijeenkomst kom ik Marjet van Zuijlen bij de lift op de eerste etage tegen. Zij vertelt mij wat het Presidium heeft besloten. De debatten zullen plaatsvinden in de derde of vierde week van mei. Tenzij het rapport aanleiding geeft om het in de laatste week van april te doen. Hiervoor is de agenda van die week alvast gereserveerd. Dit lijkt mij een politiek rampzalig besluit. Door het maken van deze uitzondering zal de oppositie zeker pleiten om het de laatste week van april te behandelen, want eind mei is de spanning eraf. Dan moet de coalitie bepleiten om het drie weken later te doen. Hiermee vraag je om problemen en kan de pers nog drie weken hiermee aan de haal gaan. Inmiddels is Ad er ook bij komen staan en ik maak mijn bezwaren aan hem duidelijk.

Samen met Gerrit Jan eet ik in het restaurant. We wisselen van gedachten over het proces. Annemarie Jorritsma loopt ook rond in het ledenrestaurant. Het is de eerste keer na de verhoren dat we elkaar treffen. We praten over onze gevoelens en meningen met betrekking tot de verhoren en de focus op de politieke consequenties. 'Je weet toch dat de media overal achteraan loopt,' zegt ze. Ik maak me bezorgt omdat hierdoor de mensen in de Bijlmer worden vergeten. Eerst moeten de zaken in financieel en sociaal opzicht goed geregeld worden. Zij complimenteert mij met een 'keurig en sterk' verhoor, 'petje af.' Ik wijs haar op de vier punten die ik niet vond kloppen in haar verhoor. Volgens mij is het op een aantal punten niet de

juiste weergave over de gebeurtenissen van toen. Ook verwijs ik naar de brief van de Raad voor de Luchtvaart. Verder pratende over de beginfase bevestigt zij het verhaal dat het in het begin niet goed is gegaan in verband met de benoeming van Van Vollenhoven. Ook zegt ze dat de enquête te laat is uitgevoerd. Ik wijs haar erop dat zij zich er altijd tegen heeft verzet.

Thuisgekomen maak ik met Irene een lijstje van voor- en nadelen van mijn woordvoerderschap. De pro's overheersen. Ik vind dat ik wel eens steun en vertrouwen mag krijgen naar al die jaren van gezeik. Het is zoeken naar spijkers op laag water. Het kan gebeuren dat na het verschijnen van het rapport, als ik geen woordvoerder ben, iemand anders voor de PvdA moet reageren. Dan zou ik de pers die op mij afkomt door moeten verwijzen. Dan moet ik uitleggen waarom en daar is geen goede logica voor te vinden. Het gaat vooralsnog om de feiten. Als iemand anders het debat met de commissie doet dan is het niet logisch dat ik het debat met de regering doe. Bovendien bestaat de kans dat het debat met het kabinet door de fractievoorzitters wordt gedaan. Ook ontstaat de discussie: Waarom doet Van Gijzel wel het debat met de regering en niet met de commissie? Is er iets mis met hem? Dan word ik onderwerp van discussie. Daar voel ik helemaal niets voor. Het beeld kan ontstaan dat ik niet word vertrouwd, want **als woordvoerder spreek je toch namens de fractie.**

pm; goede argumenten tegen het woordvoerderschap weerleggen; spreken namens de fractie maar 2 juni tegen eigen motie stemmen?!

Daarnaast ligt het debat met de commissie in het verlengde van het debat met de regering. Iemand anders als woordvoerder diskwalificeert de commissie want het lijkt dan alsof ik alles aan de commissie heb aangeleverd, wat absoluut niet waar is. Het zet niet alleen mij maar ook de commissie in een kwaad daglicht. Ze moeten maar uitgaan van mijn professionaliteit. Ik zal Ad zeggen dat ik er over nagedacht heb en het een aardige truc vind, maar ik trap er niet in. Het geeft weinig blijk van steun en vertrouwen. De afgelopen jaren geven toch wel aan dat ik het professioneel

heb behandeld. Irene wil dat ik om half twaalf 's avonds Ad nog bel. Maar dat komt morgen wel.

Donderdag 8 april

Ik heb slecht geslapen; veel liggen woelen. Ik breng de kinderen naar school en probeer daarna Ad op zijn mobiele telefoon te bellen. Hij is niet bereikbaar. Aan Ineke vraag ik om een afspraak met Ad te maken. Dat kan pas na twaalf uur. Een oud collega belt mij en ik leg hem mijn probleem voor. Hij zegt dat hij maar één situatie kent waarin het woordvoederschap is ontnomen. Dit betrof **Houda**. Het moet wel een vertrouwenscrisis zijn om dit te doen. In de gang loop ik tegen Gerrit Jan aan. Ik meld hem dat ik geen afstand doe van mijn woordvoederschap. Hij lijkt teleurgesteld maar heeft geen tijd om verder te praten. Duijvestein is op zoek naar mij en ik probeer hem te bereiken, maar tevergeefs. De woordvoerder van het CDA, Reitsma, belt me en vertelt dat hij heeft gehoord over de discussie over mijn woordvoederschap.

Op zijn kamer kijkt Ad naar de tv terwijl ik hem vertel dat ik het niet eens ben met zijn voorstel. Ik geef hem een aantal redenen, onder andere over mijn positie ten opzichte van de pers na het uitkomen van het rapport. Hij zegt dat het geen voorstel was maar slechts een gedachte. De pers is geen probleem, volgens hem, want we komen met een schriftelijke reactie. Ik blijf het een verkeerd voorstel vinden. Het suggereert dat iets met mij is en beschadigt mij onnodig en onterecht. Ad stelt dat Sharon een goed argument had; je bent niet zomaar een getuige, maar hebt een bijzondere rol en een bijzondere relatie met de commissie. Dit maakt het voorstel alleen maar erger. Niet alleen mijn positie maar ook de onafhankelijkheid van de commissie komt ter discussie. Zonder dat daar gronden voor zijn.

'Ik wil na zes jaar ook jouw vertrouwen en steun. Dit kost me alleen maar negatieve energie en het moet niet te lang duren. Dus bespreek het vanmiddag in het fractiebestuur en anders wil ik het dinsdag in de fractie,' zeg ik.

'Nee,' zegt Ad, 'we bespreken niets in het fractiebestuur en al helemaal niet in de fractie. Laten we maar iets constructiefs zoeken. Jij krijgt toch een belangrijke rol bij het debat met de regering?'

'Dat kan ook een fractievoorzittersdebat worden,' zeg ik, 'en dan ben ik dus helemaal weg. Ik wil ook het debat met de commissie.'

'Nou, dan kun je dat samen doen met Gerrit Jan. Je hebt zelf gewezen op de juridische complicaties. Het is heel goed als Gerrit Jan daar aan mee doet,' zegt Ad.

'Sorry Ad,' zeg ik, 'maar ik heb gisteren aan Gerrit Jan wel de wetstructuur in de luchtvaart uit moeten leggen. In die zesenhalf jaar weet ik zelf wel hoe zit. Zelfs beter dan Gerrit Jan, op dit terrein. Je hoeft daarvoor geen jurist te zijn. En ik heb het overigens al aan Gerrit Jan medegedeeld.'

'Je werk van de afgelopen zes jaar wordt alleen maar sterker als je iets meer afstand neemt en anderen daarbij betreft,' zegt Ad.

'Dat is ook zo,' zeg ik, 'maar dat erbij betrekken kan vele manieren en het mag er niet toe leiden dat anderen denken: 'Wat is er met Van Gijzel aan de hand?'

Ik vertel Ad dat Reitsma vanochtend naar mij toe is gekomen. 'Ik hoor dat jouw woordvoederschap ter discussie staat, dat er geen vertrouwen bestaat dat je het objectief zou kunnen doen.'

'Een dergelijke discussie wil ik niet over mijn positie hebben; het ondergraaft hem.

Dus ik wil snel helderheid. Uiterlijk dinsdag in de fractie,' zeg ik.

'Nee,' zegt Ad, 'ik wil het niet in de fractie. Ik zie wel dat zoiets als wat Reitsma zegt niet kan.'

'Nou, dan is het toch duidelijk,' zeg ik, 'Ik blijf woordvoerder onder de condities zoals die gisteren door mij zijn ingebracht.'

'Dat kun je niet alleen beslissen,' zegt Ad.

'Nee, dit is ook geen besluit,' zeg ik, 'ik was namelijk al woordvoerder. En voor iets anders moeten we een besluit nemen, bijvoorbeeld in de fractie.'

'Je houdt geen rekening met de verschillende rollen die hebt gespeeld en nog steeds speelt,' zegt Ad.

'Ik heb maar één rol en dat is de woordvoerder; netjes, correct en soms misschien nog wel eens te netjes,' zeg ik, 'We hebben collega's gevraagd om in de enquêtecommissie voor ons zaken te onderzoeken en die melden dat vervolgens weer aan de Kamer. En dan gaan woordvoerders weer aan de slag. Ik heb er bewust voor gekozen om niet in de enquêtecommissie te zitten juist om de rollen helder te houden.'

Nou, zo ging dat bij andere commissies anders niet,' zegt Ad.

'Nee?' zeg ik, 'Je moet wel kijken hoe dat in het verleden ging. Als mensen in een enquêtecommissie toetraden waren ze vervolgens geen woordvoerder. Maar als ze niet in de commissie zaten werd hun woordvoerschap gewoon gecontinueerd. Kijk maar naar de Bouwenquête, de RSV, de IRT, naar alle enquêtes tot nu toe. Dat was de lijn.'

'Je komt in een omstreden positie terecht,' zegt Ad.

'Niet als jullie mijn professionaliteit vertrouwen en ik voluit namens de fractie kan opereren,' zeg ik.

'Je kunt toch nooit objectief en kritisch staan ten opzichte van de commissie als die met een rapport komen dat op basis van jouw gegevens is opgesteld,' zegt Ad.

'Je kunt er gerust op zijn - zo slim ben ik nog wel - dat ik dat rapport buitengewoon kritisch zal beschouwen. Want alles wat ik op **dat punt** kan vinden versterkt mijn positie in het debat met de regering,' zeg ik.

Er valt een stilte.

'Dus ik wil het zo maar doen,' zeg ik, 'Wij zijn de beide woordvoerders want jij komt, als het nodig is, ten allen tijde over mij heen. Ik wilde je dit maar even mededelen omdat het me nogal belangrijk leek en het goed is om dit maar snel te zeggen.'

'Ja, dat lijkt me ook,' zegt Ad. Einde gesprek.

Op de gang twijfel ik of ik nog terug moet voor een harde eindconclusie, maar dat lijkt me niet verstandig. Met een gevoel van opluchting dat het hoge woord eruit is ga ik terug naar mijn kamer. Ik denk dat Ad het er niet bij laat zitten. Ineke en Irene wachten me op, benieuwt naar hoe het gegaan is. 's Middags (?) ben ik voorzitter bij de vaste kamercommissie voor Financiën in een overleg over de Euro.

Daarna spreek ik met Robert en Ineke over het gesprek met Ad. Robert vindt het een schande dat er collega's zijn die het woordvoerschap van mij over willen nemen.

Later praat ik bij met Ferry Mingelen, over de procedure en wat verder te verwachten valt. Hij nodigt me uit voor donderdag de 22ste in de live middaguitzending van de NOS. Daarna ga ik richting huis om Irene en de kinderen op te halen.

's Avonds belt Joost Oranje. Hij wil weten hoe het nu allemaal precies zit. Zo langzamerhand krijg ik naast een zakelijke relatie ook steeds meer een vriendschappelijke relatie met hem. Ik weet dat hij hier geen misbruik van maakt. Ik gebruik hem steeds meer als klankbord. Hij gaat daar niet mee aan de haal. Hij vindt een rare cultuur die bij de PvdA-fractie heerst. Ad Melkert is een beetje te hoog op het schild gekomen, vindt hij. Met de **asielzoekerskwestie** heeft hij ook al twee keer een fout gemaakt. Joost had Melkert hoog zitten. Hij is slim maar maakt ook grote fouten. Melkert had dit toch kunnen zien aankomen? Op deze manier roept hij de conflicten over zich af en trekt hij de problemen naar de PvdA toe. Hij wil greep krijgen op het proces en moet dus van jou af. De PvdA met Van Gijzel als woordvoerder kan niet anders dan kritisch blijven en dat wil hij natuurlijk niet. Maar de manier waarop hij het nu doet heeft hij geen enkele positie meer. Joost heeft gehoord dat mensen in het fractiebestuur hebben gezegd dat ze Van Gijzel veel te veel ruimte hebben gegeven in de afgelopen jaren. Die enquête had er nooit mogen komen; het gaat allemaal om niets. Als Melkert zich aan mij gebonden had in plaats van het conflict te zoeken waren jullie veel verder gekomen, aldus Joost.

Irene is vanavond boos, ziedend en misselijk. Volgens mij komt Ad nog wel met iets. Irene denkt van niet. Ik ben er van overtuigd dat hij het volgende week in het begeleidingsgroepje gewoon weer van vooraf aan probeert.

Vrijdag 9 april

Adri Duijvestein belt 's ochtends. We praten bij. Hij heeft als lid van het fractiebestuur Melkert geadviseerd zoveel mogelijk op de achtergrond te blijven.

Ellen en Frans **Leyens (?)** komen op bezoek. We praten over van alles; de hele wereld passeert in het gesprek en dus ook het woordvoerderschap. Frans heeft met Max de Bok, oud-voorzitter van de parlementaire pers, gesproken. Die vindt het nog maar de vraag wie woordvoerder moet worden. Waarschijnlijk loopt het vuurtje nu al, zegt Frans. Frans vindt het nogal simpel. Het parlement is het enige orgaan wat zichzelf controleert en de woordvoerders spreken namens de fracties. Als je een woordvoerder wilt laten vallen moet je wel een heel sterk verhaal hebben, vindt Frans. Hij somt het rijtje nog eens op:

- RSV-enquête; Van der Hek was woordvoerder en bleef dat ook, Van Dam zat in de commissie.
- Enquête naar de bouwfraude; De Vries in de commissie, Du Pre was en bleef woordvoerder.
- Commissie Buurmeijer (1992-1993) Enquête Uitvoeringsorganen Sociale verzekeringen; Buurmeijer was woordvoerder maar ging in de commissie, dus een nieuwe **woordvoerder (Van der Vlies of Leijnse)**.
- IRT-enquête; Maarten van Traa was woordvoerder maar ging in de commissie, Ella Kalsbeek werd woordvoerder.
- **WBO**-enquête; Duijvestein was en bleef woordvoerder, Van Heemst zat in de commissie.

Zaterdag 10 april

Rustig aan gedaan. Met Mindel naar het korfballen geweest. Een film met Harisson Ford gekeken.

Zondag 11 april

Na het hardlopen belt Milja de Zwart. De scenario's komen dinsdag in de Volkskrant. Daarna spreek ik met Oudkerk over het verdere proces. Hij zegt dat de commissie tijdens mijn verhoor nooit de vraag over 'onjuist en onvolledig geïnformeerd' had mogen stellen. De politieke gevolgen zijn van secundair belang. Het primaire belang is dat het nooit meer mag gebeuren. Ook vertelt hij over een klein 'bommetje' onder

het ongevalonderzoek dat door Wolleswinkel is uitgevoerd. We gaan hier verder niet op in want we hebben nog nooit over inhoudelijke zaken gesproken. Wel zegt Rob nog dat de rol van Justitie net zo waardeloos was als het ongevalonderzoek. Hirsch Ballin suggereerde tijdens zijn verhoor de wet te kennen, maar dat was helemaal niet zo. 'We zullen gewoon in het rapport zetten wat onjuist en onvolledig is, feitelijk,' zegt Rob. 'We hebben 15 hoofdconclusies en 340 subconclusies'. Bij het CDA zien ze **mij/Meijer (?)** als een directe bedreiging voor De Hoop Scheffer. Meijer heeft nu alles mee. Van den Doel is een replica van Keur. Scenario's komen morgen in de Volkskrant. Meest aannemelijke is: doodknuffelen van de aanbevelingen en snel terug naar de oorlog in Kosovo. Hij zegt dat hij het ook wel moeilijk zal krijgen bij terugkeer in de fractie. Maar Rob wil niet de fout maken van Van Traa, door zich te bemoeien met het rapport.

Maandag 12 april

In de ochtend ga ik met de trein naar Amsterdam voor een bezoek aan het agentschap en AEX, als voorzitter van de kamercommissie van Financiën. Joost Oranje belt me op mijn mobiele telefoon. Hij komt vandaag met een artikel over de Rijksluchtvaartdienst. 'Ons kent ons niet meer in de nationale luchtvaart.' Terloops meldt hij dat Vrij Nederland bezig is met een artikel over de problemen rondom mijn woordvoerderschap. Remco Teulings van Middageditie belt. Of ik morgen wil reageren op de resultaten van het gezondheidsonderzoek van het AMC.

Dinsdag 13 april

De Volkskrant opent met de drie, ietwat aangepaste, scenario's van Milja de Zwart, 'Oorlog bezorgt Bijlmerboek snelle en goede afloop.' Het eindrapport over de Bijlmerenquête komt eraan. En dreigt vernietigend te worden, dus werken de regeringspartijen aan overlevingsplannen. Welke variant ook wordt gekozen: het Bijlmerboek moet snel dicht, liefst met een 'happy end'. Een kabinetscrisis is niet gewenst, Nederland voert immers oorlog.' 'Sorry' zeggen, de favoriete uitvlucht van het eerste paarse kabinet, kan niet meer.' Daarna volgen de drie scenario's in een

ietwat gewijzigde vorm, een doodknuffelscenario vervangt het opstappen van het kabinet:

1. Het 'groot offer' van Jorritsma en Borst, met het gevaar van een domino-effect.
2. De aanval is de beste verdediging; kritiek op de commissie en het rapport afbranden.
3. 'Happy end'; 'de enquêtecommissie aan de borst drukken en smoren.' De aanbevelingen direct overnemen.

Een fax van Middageditie met de vragen over het gezondheidsonderzoek van het AMC ligt klaar op mijn bureau. Ik heb het rapport gelezen en ben niet gerust. Aan Robert vraag ik om wat dingen uit te zoeken en ik probeer de heer IJzermans van het AMC te bellen, maar die is onbereikbaar. Het hoofd PR van het AMC belt mij terug.

In de studio van Middageditie (**live?**) geef ik mijn commentaar op het rapport. Het onderzoek is nog niet afgerond. Het is een inventarisatie van de huisartsen. Men zit met een groot schemergebied; 6% is zeker gerelateerd aan de ramp, 41 % zeker niet. De aantallen SLE-gevallen, de auto-immuunziekte, zijn nog steeds niet duidelijk.

Terug in de fractie neemt Jeltje van Nieuwenhoven mij apart. Ze is bezorgd over het bezoek van de enquêtecommissie aan de Bijlmermeer. Zij vraagt me wat ik ervan denk. Ik ben van mening dat de commissie zich moet beperken tot de opdracht van de Kamer en niet teveel dingen daaromheen moet doen. Dat maakt ze alleen maar kwetsbaar. Na de fractie ventileer ik nogmaals mijn bezorgdheid aan Ad over de procedure. Daarna komt Adri Duijvestein naar mij toe. Hij komt terug op mijn gesprek met Melkert en vindt dat ik het hard moet spelen. Het is gewoon een kwestie van vertrouwen.

De procedure vergadering verloopt goed. Het worden de derde en de vierde week van mei. Frank Poorthuis, Job Frieszo en Marja Sol willen bijgepraat worden. Theo Meijer feliciteert me. Hij had al gehoord dat ik het woordvoerschap zou houden. Veel journalisten vragen hoe het zit met woordvoerschap. De geruchten zingen dus echt rond. Ik krijg een uitnodiging van Van Vollenhoven.

Om kwart voor **zeven** zit de voorbereidingsgroep weer aan tafel op de kamer van de fractievoorzitter. Inhoudelijk, procedureel en de scenario's. Gerrit Jan vindt dat de opdracht slecht is geschreven. De commissie heeft zichzelf ingehaald. Onvermijdelijk zal alle aandacht naar de politieke consequenties gaan. Als er nog zaken boven tafel komen moeten we daar volgens Ad nog grondig over doorpraten. Door tijdsdruk heeft de commissie onvoldoende tijd gehad om **af te tellen op de hardheid**. Met betrekking tot de LVB; akkefietje kan ook op de rest uitkomen (**??**). Als het rapport slecht of fnuikend is moet je het dezelfde week doen, aldus Gerrit Jan. Zo niet, dan hebben we meer tijd. De eerste reactie moet schriftelijk gebeuren en procedureel van aard zijn. Maandag 26 april wordt in een extra lang fractiebestuur onder andere besproken hoe het proces van de enquête verder gaat. In de fractiegroepen moet besproken worden hoe het verder moet in de toekomst. Is het rapport niet fnuikend dan is Van Gijzel woordvoerder. Meerdere aspecten dus moeten er ook meerdere woordvoerders zijn. Van Gijzel krijgt het voortouw en Van Oven de tweede rol. Ad stelt dat dit wederom hardop denken is en geen concreet voorstel. Sharon stelt dat er geen politiek draagvlak is voor mijn woordvoerschapschap. Gerrit Jan voegt hier aan toe dat ik onderwerp ben van onderzoek. Ik word hier behoorlijk kribbig van en zeg dat ik hier geen negatieve energie in wil steken. Dit duurt nu al weken op deze manier en niemand durft een knoop door te hakken. Ik blijf bij mijn uitgangspunt: ik ben woordvoerder tenzij er goede argumenten zijn om dit te wijzigen. Ik wil nu wel echt eens het vertrouwen horen of men moet nu maar eens uitspreken dat men dat niet heeft. Zo laten bungelen kan niet langer. Ad zegt (**??**). Voor mij is het helder. Als het niet zo is hoor ik het wel, maar wil ik het wel in de fractie bespreken.

Woensdag 14 april

De hele dag in de weer met de procedure. 's Avonds de ronde tafel voor de Perspectievennota Verkeer en Vervoer. Daarna met Irene naar huis gegaan.

Donderdag 15 april

Allemaal gesprekken; over het openbaar vervoer en de veiligheid in de luchtvaart

(interessant, ik verwijst de man door naar minister Netelenbos). Tijdens de

stemmingen is het een rotzooitje rondom het asielbeleid, met onze woordvoerder

Nebahat Albayrak. In de wandelgang even met Augusteijn gesproken. Ook kom ik

Theo Meijer tegen. Hij vertelt me van de twee voetnoten van Van den Doel. Terloops

geeft hij mij toch wel gelijk met mijn opmerking over de verhouding tussen Jorritsma

en Borst, met betrekking tot de verantwoordelijkheidsverdeling. Met Susan Baart van

de afdeling Voorlichting sluit ik het draaiboek voor volgende week kort. We doen: Den

Haag Vandaag, Nova, Netwerk, aanvraag via Dig Ishta, Trouw, Volkskrant, Radio 1

en 2, Belgische radio, CNN, BRT, BBC, ARD, Barend en van Dorp, Barend en

Witteman en nog vele regionale media.

In de middag spreek ik met twee heren, Arends en Overbeek, over het

openbaar vervoer, onder andere het basismodel (?). Thuis gekomen eet ik met de

kinderen. De pers hangt constant aan de telefoon met allerlei vragen. 's Avonds terug

naar de Kamer. Ik bel Joost Oranje. Hij heeft gehoord dat Jorritsma alle vragen van

haar verhoor van tevoren wist. En dat binnen de commissie ruzie is ontstaan;

Oudkerk heeft zijn vertrouwen in Van den Doel opgezegd. Rob zou Van den Doel

alleen nog maar vertrouwen als hij zijn hondje uitlaat in Ermelo, maar niet meer in

de Kamer.

Vrijdag 16 april

De kinderen lopen met mij mee naar school. Irene en ik zijn zeven jaar getrouwd. De

pers blijft bellen. Marja Sol vertelt dat D66 zondag voor crisisberaad bijeenkomt.

Tussen de middag komen in totaal 6 kinderen mee van school. Ze noemen mij de

verjaardagspappa. Nadat ik de tafel heb opgeruimd verschoon ik het hok van de

cavia's. In de middag geef ik een interview aan **Trouw (ipv 13-4?)**, onder de

voorwaarde dat ze ook de andere woordvoerders interviewen. Ik wil geen

uitzonderingspositie. Dat geldt voor alle aanvragen die ik krijg want veel journalisten

willen alleen mij interviewen.

Met een schilderprojector (?) onder haar arm komt Irene thuis. Het is een

cadeau voor onze trouwdag. We gaan samen eten bij de Italiaan. 's Avonds komen

Ben en Margo Vliegthart langs om spelletjes te spelen. Ben wint met Acquire en

Margot met Risk.

Zaterdag 17 april

Vroeg wakker. Feestje bij de korfbalvereniging.

Zondag 18 april

Met de kinderen gespeeld in de reken- en letterbak (**waar?**). Tijdens de

korfbalwedstrijd van Irene vraagt de huidige voorzitter van de vereniging of ik het van

hem over wil nemen. Ik zal erover nadenken. 's Avonds maak ik thuis een aantal

portretten.

Een stafmedewerker van de enquêtecommissie belt met nog een aantal

vragen. Ik kan mijn nieuwsgierigheid niet onderdrukken en vraag hoe het ervoor

staat. Hij meldt me dat het Rijksrechercheonderzoek niets nieuws opgeleverd heeft;

Plettenberg zit er net naast (?). Borst heeft grote problemen. De Rijkspolitie op

Schiphol was een rotzooitje op de avond van de ramp maar formeel is er toch niet

veel mis. Over Jorritsma niet veel nieuws; het was onzorgvuldig en onjuist wat ze

gedaan heeft. Kok krijgt een flinke tik. Hij is somber over het kabinet; er zal er in

ieder geval eentje vallen. Wat is de positie van D66? Als na Maij-Weggen ook Borst

valt dan kiest D66 de kant van GroenLinks en het CDA. De relatie tussen de

gezondheidsklachten en de ramp bestaat weldegelijk. De top van het AMC is te zeer

bevriend met Borst. Ze proberen haar uit de wind te houden. Het is een keihard

rapport: het heeft volledig ontbroken aan coördinatie binnen en tussen de

verschillende departementen. De top van D66 heeft een crisisberaad.

Maandag 19 april

Susan Baart heeft geprobeerd om mij te bereiken i.v.m interview voor Trouw

(**alweer?**) en een afspraak met het Parool voor donderdagochtend. Joost Oranje belt

en zegt dat hij een interview met mij wil. Het rapport zal zeer kritisch zijn over Kok, maar niet vergelijkbaar met de kritiek op Borst en Jorritsma; keiharde kritiek. Van den Doel zou dit weekeinde nog nadenken. Zijn kanttekeningen zijn meer algemeen dan op de conclusies. D66 wil schone handen houden door Borst snel te laten vallen.

Dinsdag 20 april

's Ochtends belt opnieuw Joost Oranje. Hij heeft uit betrouwbare bron gehoord dat Jorritsma in het rapport van de enquêtecommissie wordt beschuldigd van het 'onduidelijk, onvolledig en onjuist' informeren van de Tweede Kamer. Ook schijnt er nog een vierde term te zijn. Hij vraagt me of ik hier iets van weet? Ik weet van niets, antwoord ik hem. Joost gaat door met de opsomming van zijn bevindingen. Over Borst zouden twee 'O-tjes-', termen als onjuist of onvolledig, in het rapport staan. Ook meldt hij dat de commissie ruzie heeft over de publiciteitsslag. De commissie heeft veel aanvragen voor interviews maar is het onderling niet eens over hoe ze hiermee om moeten gaan.

Tijdens het overleg met mijn medewerkers, elke dinsdag om tien uur, komt Coby Konijnenburg de kamer binnen rennen en geeft de pieper van Dick de Cloe aan Ineke. Dick heeft zijn hand opgehaald aan een scherp voorwerp en moet snel naar het ziekenhuis voor hechtingen. Na de consternatie gaan we verder met de verdeling van de taken voor de komende week. Om half elf ga ik door naar de fractievergadering. In de fractie vraagt Jeltje van Nieuwenhoven me opnieuw even apart. We lopen naar een zijkamer naast de fractiekamer. De enquêtecommissie gaat naar de Bijlmermeer om het rapport aan te bieden, vertelt Jeltje. Ze vindt dat dit niet kan. Ze vraagt mij wat ik ervan vind. Het lijkt me niet verstandig maar volgens mij kun je ze niet tegenhouden, zeg ik haar. Daarnaast gaat Oudkerk ook nog naar Barend en Van Dorp, zegt Jeltje. Ook dat lijkt me niet verstandig. De commissie moet niet als geheel of individueel de publiciteit zoeken buiten het rapport om is mijn mening. Terug in de fractie vraagt een collega of de fractie in zijn geheel donderdag

bijgepraat kan worden over het rapport van de enquêtecommissie. Melkert is hier op tegen. Hij vindt dat je het dan zwaarder maakt dan het is en daarbij mogen de fractieleden toch niet reageren. Verder wordt gesproken over het landenbeleid van ontwikkelingssamenwerking, de oorlog in Kosovo en de voorjaarsnota.

Na afloop van de fractie spreek ik een half uur met Ad. We praten over het crisisberaad van D66 van het afgelopen weekeinde, de publiciteitsdrijf van de commissie en over uitbreiding van de personele ondersteuning voor het vervolg van de enquête. Ik vind dat we de fractie donderdag wel op de hoogte kunnen brengen, bijvoorbeeld door een soort inloopspreekuur. Ad gaat akkoord. We praten verder over wat ik via journalisten heb gehoord over de inhoud van het rapport. Volgens mij weet Ad alles en geeft hij niets prijs. Hij laat blijken dat hij wel iets weet maar geeft niet aan hoe en wat. Pratend over de drie 'O-tjes' (onduidelijk, onvolledig en onjuist) vraag ik hem of hij de vierde weet. 'Ontijdig', zegt hij. Ik suggereer dat Oudkerk hem heeft bijgepraat. Hij blijft stoïcijns. 'Dan weet ik genoeg,' zeg ik. Het bekende glimlachje verschijnt op zijn gezicht.

We gaan verder over de verschillende ministers. Hij waarschuwt me van tevoren: 'Knoop dit maar in je oren. Het kabinet valt in geen geval, dat is buiten de proporties van het onderwerp.' Dat kan ik me wel voorstellen, reageer ik, maar daarmee is nog niets gezegd over de diverse afzonderlijke ministers. 'Als er twee gaan, dan weet je toch wat Kok doet,' zeg ik. 'Dat probleem ligt dan aan de overkant,' zegt Ad, 'Ik heb Wim duidelijk gemaakt dat ik de val van het kabinet niet zal accepteren.' 'Maar je hebt ook nog partners,' zeg ik. 'Ja, dat kan altijd opspelen,' zegt Ad, 'Je hebt niet alles in de hand. Maar het is goed om onze eigen gedachten maar eens uit te spreken en op de achtergrond mee te laten wegen.' Aansluitend hierop meldt Ad dat hij straks een gesprek heeft met Tom de Graaf.

Tussen het gesprek met Ad en het vragenuurtje door meldt Peter van Heemst, collega met Verkeer en Waterstaat in zijn portefeuille, mij dat hij tegen mijn woordvoorderschap is. Tijdens het vragenuurtje loop ik Rob Oudkerk tegen het lijf. Hij vertelt me dat hij een dagboek heeft bijgehouden en dat in het Parool een groot interview met hem komt. Over de hunkering naar publiciteit zegt hij dat van de 102

aanvragen hij op maar vier ja heeft gezegd. Hij vindt dat hij een beetje terughoudend moet zijn wat betreft de publiciteit. Met betrekking tot de gezondheidsklachten komt Rob met een voorbeeld van een hond die iemand in de hand bijt. Als de getroffene bij de dokter komt zal de dokter niet eerst vragen wat voor soort hond het is geweest voordat hij een prik geeft. Bij de gezondheidsklachten in de Bijlmermeer wilden de medici wel eerst weten wat voor soort hond het was voor men een prik kon geven. Het lijkt mij niet zo'n geslaagd voorbeeld omdat de klachten in de Bijlmer niet echt te vergelijken zijn met een hondenbeet.

Rob gaat verder over de 'O-tjes'. In minstens vijftien gevallen is de Kamer onduidelijk, onvolledig, ontijdig of onjuist geïnformeerd. Het is een cultuur. Het is structuur. Maar de commissie heeft ook kritiek op de Tweede Kamer. 'Niet op jou handelen, hoor,' zegt hij, 'maar we hebben je niet apart gezet, als het witte schaap.'

Nadat ik met Susan Baart het programma voor donderdag nogmaals heb doorgenomen en de griffier⁵ gebeld heb om te vragen naar de verdere procedure van de enquête wil een zekere mijnheer **Van der Zeijs (Chijs?)** mij spreken over Schiphol. Ondanks dat mijn hoofd er niet naar staat spreken we toch een aantal zaken door. Volgens mij breng ik hem op een goed idee, om de opbrengst van de privatisering van Schiphol alleen te gebruiken voor het verkassen van de luchthaven, bijvoorbeeld naar de Noordzee. En ga eens bij Airbus na wat voor lange termijn strategie zij hebben.

In het Kamerrestaurant eten we met een groep collega's: Dick de Cloe, Willy Swildens, Anneke van Dok, Marleen Barth en Marja Wagenaar. Van Anneke is net intern bekend geworden dat ze burgemeester van Vlissingen wordt. Marleen is laaiend op D66 vanwege hun houding ten opzichte van Twentestad. Dick denkt dat een verband bestaat bij D66 tussen de gemeentelijke herindeling van Hengelo, Enschede en Oldenzaal tot Twentestad en de Bijlmerenquête. D66 willen schoonschip maken aan de hand van deze twee gevoelige onderwerpen. Met verkiezingen in het vooruitzicht laten ze Borst vallen over de enquête en willen ze

⁵ Hendrik Jan de Beaufort, griffier van de Tweede Kamer, belt met de mededeling dat er een briefing is aan de ministers. Kan dit? En aan wie(???)

zich niet branden aan de ontwikkelingen rondom Twentestad. Na het eten ga ik op mijn kamer brieven beantwoorden. Irene belt met de mededeling dat ze geen oppas kan krijgen. Verdorie, ik moet naar huis. Nu ja, dan thuis maar lezen en bellen.

Woensdag 21 april

Ik ben vandaag het grootste gedeelte van de dag thuis met de kinderen want Irene gaat voor haar werk een dag naar Groningen. Om kwart voor negen belt Joost Oranje. Hij heeft de conclusies gezien, kent de vier 'O-tjes' en de conclusies over Borst. Hij gaat hier vanmiddag in het NRC over publiceren. Wanneer ik de Telegraaf lees zie ik de kop 'Rapport Bijlmerenquête lekt uit: Borst krijgt zwarte piet' met vette letters op de voorpagina. Het artikel is geschreven zonder bronnen en zonder quotes. Kortom, een erg vaag en slecht journalistiek verhaal. Het verhaal is al lang bij veel journalisten bekend maar niemand kon het nog goed onderbouwen.

Ik bel de voorzitter van de commissie voor Verkeer en Waterstaat om te vragen hoe het zit met de procedure. Donderdag zal om twee uur een procedurevergadering worden gehouden over de afhandeling van het rapport. Nadat ik de kinderen naar school heb gebracht ga ik naar de kamer. Daar praat ik met Ewout van der Weij, beleidsmedewerker Verkeer en Waterstaat, over de toekomst van het **openbaar vervoer**. Namens de PvdA-fractie willen we een uitvoeriger verhaal schrijven over dit onderwerp.

Daarna heb ik een afspraak met Melkert maar die is laat vanwege een ingelaste bijeenkomst bij de minister-president. Het wachten vul ik door samen met Susan Baart de lijst van media voor morgen nog een keer door te lopen. Als gearriveerd is meldt hij dat D66 tot het einde gaat, zonder Borst te laten vallen, of ze moeten liegen. Borst zal de conclusies van de enquêtecommissie aanvechten. Ook stelt hij dat het rapport niet helder is over de momenten wanneer en de manier waarop de minister-president de coördinatie op zich had moeten nemen. Ik vraag hem of de fractie morgen nog bij elkaar komt. Hij zal dit regelen. Dan komt Marjet van Zuijlen binnen. Ze vraagt iets aan Ad en in zijn antwoord laat Ad zich ontvallen dat hij met spoed nog een gesprek met Dijkstal en De Graaf moet hebben. Over